

מפרשים על המזמור

(א) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת אֶל־יְהוָה בַּצָּרָה לִי קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי:

רש"י: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. שיאמרו הלויים אותו על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל עד עזרת נשים ויש כאן ט"ו מזמורים של שִׁיר הַמַּעֲלוֹת ורבותינו אמרו שיסדן דוד להעלות את התהום כמו שמפורש במסכת סוכה, ולפי אגדה פתרונו שִׁיר למאה עולות:

מצודת דוד: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. אלה חמשה עשר שירי המעלות אמרם דוד שיאמרו אותם הלויים בחמש עשרה המעלות העולות מעזרת נשים לעזרת אנשים שִׁיר אחד על מעלה אחת: אל ה' וגו'. ר"ל בעת הייתי בצרה פניתי אל ה' אני קראתי אליו והוא ענה לי:

אבן עזרא: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת – הגאון אמר: כי אלה השירים חמשה עשר כנגד חמש עשרה מעלות, גם אמר יתכן שהוא על נגינות בקול עליון. וכבר הזכרתי בתחלת הספר מה שנראה שהוא פיוט וזה השיר ינוגן על נועם המעלות ולא הזכיר שם המשורר, אולי ברוח הקדש נאמר על אנשי גלותינו שהם בצרה ולא ידעו מה יעשו, רק לקרוא אל השם הנכבד.

רד"ק: שִׁיר. אלה שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הם חמשה עשר ואמרו כי היו אומרים אותם הלויים בחמש עשרה מדרגות שהיו בהר הבית בין עזרת ישראל לעזרת נשים שהיו עולין בהם מעזרת נשים לעזרת ישראל, ואומרים שִׁיר אחד במעלה אחת ורז"ל אמרו בשעה שכרה דוד יסודות לבית המקדש על התהום ופחדו שיציף העולם. כתב אחיתופל שם המפורש ונתנו בתהום וירד התהום שש עשרה אלפי אמה אמרו טוב היה לעולם שלא ירד כ"כ התהום כי המים הם צורך העולם, וארץ מתלחלח מן התהום אמר חמש עשרה שִׁיר הַמַּעֲלוֹת והעלהו חמש עשרה אלפי אמה והעמידו על אלף אמה. וי"ל עוד כי פי מעלות הגלות שעתידים ישראל לעלות א"י ואלו השירים נאמרים על לשון בני הגלות כולם וזכר בהם צרת הגלות וזכר בהם תוחלת הישועה והבטחתה שתהיה: אל. אמר על בני הגלות לשון יחיד דרך כלל: בצרתה. הה"א לרוב הצרה, וכן ישועתה, רוב הישועה: ויענני. עבר במקום עתיד וכמוהו רבים:

(ב) יְהוָה הִצִּילָה נַפְשִׁי מִשְׁפַּת־שָׁקֶר מִלְּשׁוֹן רְמִיָּה:

רש"י: משפת שקר. זרעו של הרשע שצדין את הבריות בפייהם בעלילות רשע:

מצודת דוד: ה' הצילה. אתה ה' גם עתה הצילה נפשי מאנשי שפת שקר ומאנשי לשון רמיה:

אבן עזרא: ה', משפת שקר – מאיש שפת שקר. רמיה – פירשתיו.

קכ, א – שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני

הבעש"ט

ג

אך דער אלטער רבי האָט דערציילט אַז דעם ערשטען מאָל וואָס דער בעש"ט האָט גערעדט מיט זיינע תלמידים וועגען שמחת תורה האָט ער זיי דערציילט: שמחת תורה בכלל פאַרשלאָפען אידען, שבת ויו"ט בכלל איז דער זמן התפלה שפעטער ווי בחול, ובפרט שמחת תורה פאַרשלאָפט מען אַביסל, צוליב די הקפות און די סעודת יו"ט. מלאכים אָבער האָבן ניט די עבודה, ממילא שטייען זיי אויף שמחת תורה אַזוי פרי ווי אַלע מאָל. זיי ווילן זאָגן שירה, אָבער אָן נשמות קאָנען זיי ניט, כמ"ש ברן יחד כוכבי בוקר, זיינען זיי אַוועק אויפראַמען דעם גן עדן, מיט אַמאָל געפינען זיי זאַכען וואָס זיי ווייסען גאָר ניט וואָס דאָס איז: פאַדמיאָטקעס, פאַנטאָפעל, האָבען זיי זיך שטאַרק פאַרוואַנדערט, זיי זיינען געוויינט צו געפינען אין גן עדן ציצית תפילין, אָבער ניט פאַנטאָפעל.

זיינען זיי אַוועק פּרעגן מלאך מיכאל, האָט ער זיי גיענטפערט, אַז דאָס איז זיין סחורה, און האָט זיי מסביר גיווען, אַז דאָס איז פון די אידישע ריקודים מיט דער תורה און האָט אַנגיהויבען ציילען די פאַנטאָפעל, די זיינען פון קאַמינקע און די זיינען פון מעזריטש כו'.

און דער מיט האָט זיך מלאך מיכאל מתגאה גיווען אויפ'ן מלאך מט"ט וואָס ער איז קושר כתרין לקונו מתפילותיהן של ישראל² און ער – מלאך מיכאל – וועט מאַכן אַ בעסערן כתר פון די שמחת תורה טענין צעריסענע פאַנטאָפעל³.

כש"ט סק"ד

(1) דערפון לערנען אַפ רז"ל אַז אין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה (חולין צא, ב).

(2) ראה זוהר ח"ג לז, ב. מאמר ד"ה צאינה וראינה תש"ח (קונטרס נח – ספר המאמרים תש"ח ע' 202).

(3) ספר השיחות תש"א ע' 31 ואילך. נתבאר בארוכה בשיחת שמחת תורה וש"פ בראשית (התוועדות ב') תשל"א. וראה גם – בשם אדה"ז – ספר השיחות תרצ"ז ע' 205. תרצ"ט ע' 308 ואילך.

הרב המגיד

ד

וכמו ששמע ממורו ע"ה עמרז"ל כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר בעלי השיר המה כל הברואים שאומרים שירה כמ"ש בפרק שירה כו' . . יוצאין בשיר בשיר שלהם הם יוצאים בכלות הנפש מגודל עוצם הנעמיו' והעריבות של העונג שלהם כו'.

סה"מ תקס"ה ח"א ע' רל

כ"ק אדמו"ר הזקן

ה

אך הנה יש להבין מהו פי' בישורו"ן להיות כי בפי' ישורו"ן יש ג"כ לפרש לשון שיר"ה כי פי' ענין היושר שבתוכה ישורו"ן יש לפרשו ג"כ בענין השירה כי הרי לזה הטעם נקרא הניגון בשם שיר לפי שהשיר הוא דבר העגול כטבעת כענין כל בעלי השיר יוצאין בשיר בשבת שהוא אצעה מברזל או מדבר אחר המסבב לצואר החיה כידוע וכן כל דבר עגול נקרא שיר בלה"ק כידוע וגם השירה בניגון הוא בא בבחי' עיגול ממש כעיגול הגשמי של השיר הגשמי דהנה אנו רואי' בחוש וידוע לכל יודעי נגן בקולות התנועות של הניגון המורכבים שכל אחד מהם מתקשר אל חברו ומשתלשלי' מתנועה לתנועה עד שיש קשר וחיבור גם לסופו של הניגון עם התחלתו שהרי מיד כשמסיים הניגון מכריחו לחזור לראש הניגון וכאילו סופו עם תחלתו נמשכין בהמשך אחד וענין אחד ובאם שלא יחזור לראש הניגון מיד שסיים את סופו ה"ז כאילו נשאר באמצע הענין והכונה כי קולו' הניגון כולם הם מורכבים יחד בהתכללות כ"כ עד שבלתי נמצא בהן ראש וסוף כלל כמו העיגול גשמי שאין בו מעלה ומטה ולא ראש וסוף כך בניגון בכל פרקיו הוא מתאחד כא' שתחלתו נעוץ בסופו וסופו נעוץ בתחלתו וע"כ כאשר מסיים הניגון מיד חוזר לראשו משא"כ מניגון לניגון אחר יש הפסק בקול בהכרח כידוע וד"ל.

סה"מ תקס"ו ע' שעד

ו

וזהו חכמות בחוץ תרונה שהעלי' הוא ע"י השיר יוצאי' בשיר ונמשכי' בשיר וכענין שיר המעלות פי' מעלות מל' עליה והיינו ע"י השיר וכידוע בענין ט"ו שיר המעלות שאמר דוד שהיו אומרי' אותם בט"ו מעלות שהיו נושאי' המים מהשילוח ע"ג המזבח ועל כל מעלה ומעלה היו הלויים משוררים כו'. וזהו חכמות

בחוזן שע"י ירידת החכמו' בבחי' חוזן למטה להיות כולם בחכמ' עשית ואח"כ מתחברי' יחד כמו שהן קודם בריאת העולם מים במים, וגם חכמ' התורה נתלבשה בגשמיות ועי"ז תרונה בבחי' שיר להתעלות למעלה יותר משהיו מקודם כי יש הרבה בחי' חכמה ויש בחי' שלמעלה מעלה יותר כו'.

סה"מ תקע"ב ע' יט

כ"ק אדמו"ר האמצעי

ז

וכמו עניו השיר בט"ו מעלות שהיו נושאי' את המים מע"נ עד וכו' שהי' בזה ט"ו מעלות ועל כל מעלה היו מרנני' בשיר' שבכל עליי' ועליי' יש שיר ורינה מיוחדת, וענין מספר ט"ו מעלות היינו שהיו או' ט"ו שיר המעלות לנגד בחי' ט"ו יסודו' והן ט"ו ויין דאמת ויציב כו' וד"ל. וכמ"כ ענין שי"ר השיר"י שיר על כל השירי' כו' לפי שיש כמה מיני שיר בכמה מיני עליות זו אחר זו עד רום המעלות שנק' שי"ר על כל השיר"י (והוא הנק' שי"ר פשו"ט שבבחי' הכת"ר שגם הוא עולה כמ"ש דאפי' אור צח כו' אוכ"ם הוא לגבי עילת העילוי, ושיר כפול הוא בחי' העלאו' דחו"ב שנק' שירי"ם ושיר משולש דחב"ד כו' וכמו שאמר חכמו' הוא נק' שיר כפול דח"ע ות"ת כו').

סה"מ בראשית ע' פה ואילך

כ"ק אדמו"ר הצ"צ

ח

ואפ"ל מה שהלויים יש בכוחם השמחה זה מפני ששרשם מבית לוי בחי' לויתן חיבור חו"ב כנ"ל. נהר יוצא מעדן להשקות את הגן בחי' ענג עדן נהר גן, וכענין לויתן זה יצרת לשחק בו ולכן עומדין על ט"ו מעלות שעולות מעז"נ לעז"י היינו בחי' י"ה וז"ע ט"ו שיר המעלות והם המעלים המל' מבחי' עז"נ בחי' נוק' היכלות דבריאה לעז"י בחי' כי שרית עם אלקים כו', ובתפלה בחי' זו נ"ע ט"ו שבחים דישתבח שהוא סוף פסוד"ז דוגמת שיר הלויים.

ביאורי הזהר ע' תרפז

ט

והנה עד"ז בעבודה בענין רבות מחשבות דנה"ב הטורדים את נה"א הנה אחר הבירור ותרם התיבה כו' זהו ענין ט"ו ויין דאמת ויציב שהם נגד ט"ו שיר המעלות ט"ו שבחים דישתבח שהם המשכת בחי' י"ה לבחי' הנפש אלקית וכענין

שלהבת י"ה הנזכר לעיל, וגם אדרבה ותרם התיבה יותר כי שמו"ע הוא למעלה מבחי' אמת ויציב, וזהו ענין יד רמה תשובה עילאה, שע"ז נאמר כי יד על כס י"ה.

אוה"ת בראשית ע' תרי

י

והנה ענין חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים, ואפ"ל כי מ"ע תלויים בו"ה ומל"ת תלויים בי"ה כמ"ש בלק"ת פ' פקודי בד"ה אלה פקודי המשכן והם פגמו בזרע לבטלה וזנות וגזל א"כ פגמו בי"ה, וע"כ גברו המים חמש עשרה אמה נגד בחי' י"ה, והיינו למעלה מן ההרים הגבוהים שהם חג"ת דאצילות, ועד"ז נאמר יסר יסרני י"ה, ועיין בסש"ב פכ"ז, ועד"ז ביוהכ"פ יש חמש טבילות ועשרה קידושין ג"כ במים, וזהו בקדושה העליונה להמשיך בחי' י"ה כו', וזהו ג"כ ט"ו שבחים דישתבח וט"ו ווי"ן דאמת ויציב, וכן ט"ו שיר המעלות שבתהלים שאמר דוד להגין ממימי התהום דבעו למשטפא עלמא בסוכה פרק החליל דנ"ג סע"א, ועמ"ש ע"פ חמש עשרה אמה קלעים לכתף פי' הרח"ו שהם או"א שמלבישים לזרועות דה"א במא"א אות קוף סל"ב, ועמ"ש ע"פ ואתחנן כמנין תקט"ו, וכן ישרה. ואפ"ל לפמ"ש כ בת"א דתיבת נח הוא ענין תיבות התפלה לכן בתפלה יש הרבה בחי' ט"ו כנ"ל בענין ט"ו שבחים דישתבח, וכן כל פסוד"ז הללוי"ה המשכת בחי' י"ה, ועי"ז ותרם התיבה בו' כי רבות מחשבות דנה"ב הטורדות הם דוגמת מים רבים כמ"ש בת"א, ועי"ז ויכוסו ההרים המדות דנה"א, ועמ"ש ע"פ כי ההרים ימוש, אך אח"כ ותרם התיבה, ועמ"ש בד"ה במדבר סיני בענין ומדברך נאוה כו', ונמשך בה שלהבת י"ה, גם י"ל ע"ד עד יעבור עמך הוי' למעלה גם מבחי' י"ה בלק"ת בד"ה האזינו השמים וסד"ה לבסומי בפורי'א בענין תשובה עילאה הנק' יד רמה שהיא למעלה מבחי' י"ה ומבחי' ו"ה כו' וזהו ענין שמו"ע שהיא למעלה מבחי' ט"ו ווי"ן דאמת ויציב כמ"ש בת"א בד"ה יהודה אתה.

קיצור. ענין חמש עשרה אמה ל"ת נמשכים מבחי' י"ה, ענין ט"ו שיר המעלות וכן בתיבות התפלה הללוי"ה ט"ו שבחים דישתבח, ט"ו ווי"ן דאמת ויציב, ושמו"ע עד יעבור עמך הוי'.

אוה"ת בראשית ע' תרכו

יא

וזהו"ע ט"ו ווי"ן שהם נגד ט"ו שיר המעלות שהוא להמשיך מבחי' י"ה בבחי' ו"ה וכמ"ש בזהר מקץ דקצ"ג ב' ו' אתזן מן ה' עילאה ה' תתאה אתזנת מן ו' היינו כי ה' עילאה היא בינה קלא דלא אשתמע והיא מקבלת מן היו"ד וקוצו של יו"ד שהם חכ' וכתר ועמ"ש בזה בד"ה לך לך כו' וממנה ממשיכים בוי"ו שהוא קול יעקב ולכן ט"ו ווי"ן להאיר בהם בחי' י"ה, וזהו ג"כ ענין תיבת אמת שקודם

הט"ו ווי"ן אשר משם מקור ההמשכה והוא בחי' ח"ע סתימאה שממנה בחי' קלא דלא אשתמע, ועמ"ש במ"א ע"פ איה סופר כו' וגם כמש"ל שהוי"ו נק' אות אמת, והמשכה זו היא מבחי' הוי"ו לבחי' הה' תתאה הוא ה' מוצאות הפה בחי' הדבור להיות ואתה מחי' כו'. ומכ"ז יובן ענין הקל קול אשר קל הראשון הוא בלא וי"ו כי הוא למעלה עדיין מבחי' וי"ו והמשכה והוא ג"כ ע"ד מ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בני"י בענין פי' שרפים עומדים ממעל לו ממעל לבחי' הוי"ו וזהו"ע הקדוש הראשון דאסתלק וי"ו רזא דשמים עילאין לעילא כו' והוא להיות יחוד י"ה שלמעלה מבחי' ו"ה ע"י מס"נ וכמ"ש שאו ידיכם קדש שלמעלה מבחי' קדוש בוי"ו ואז עי"ז אח"כ ממשיכים בחי' קדוש בוי"ו וזהו וברכו את הוי'

אוה"ת בראשית ע' 1650

יב

וזהו כל העוסק בתורה לשמה כו', כאילו בנה פלטרין שלמעלה ושלמטה, היינו ישמחו השמים ר"ת י"ה זהו פלטרין של מעלה בתי גוואי, ותגל הארץ ר"ת ו"ה פלטרין שלמטה בתי בראי ועמ"ש ע"פ יסובבנהו יכוננהו א"ת בניך אלא בוניך, וזהו הבונה בשמים מעליותיו המשכת ג"ר הנק' מעליותיו ע"ד ט"ו שיר המעלות כמנין י"ה ובנין זה דהיינו ע"י ואגודתו על ארץ יסדה ונגולו ספר השמים.

אוה"ת שמות ע' תתפט

יג

וזהו הבונה בשמים מעליותיו ואמרו מעלותיו קרי, ויש ט"ו שיר המעלות שהם נגד בחי' י"ה וביה"כ"פ נמשך מזה חמש טבילות ועשרה קדושין, וכן בפסוק את ה' האמרת יש ט"ו תיבות, וא"כ זהו ענין הבונה בשמים מעלותיו דהיינו ענין לרוכב בערבות ביי"ה שמו, וזהו עצמו ענין כונן שמים בתבונה וכ"ז נמשך ע"י ואגודתו על ארץ יסדה, ועמ"ש ע"פ במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו זהו ביום חתונתו דוקא, וכן מצא אשה שהיא כנס"י מצא טוב טיבו דע"ק.

אוה"ת שמות ע' ב'תרל

יד

בהרד"א שיר ושבחה כו' כל אלו ט"ו לשונות של שבח כנגד ט"ו שיר המעלות שאמר דוד כו' אך במ"ח מס' תפלת העשי' כ' וז"ל אח"כ יאמר ישתבח ויכוין ביי"ג שבחים שבו משיר עד מלכות ליי"ג מדות דא"א דיצי' וכ"מ בפע"ח שער הזמירו' כו' וגם כאן בפסוק זאת התרומה כו' נמנו ט"ו דברים ואעפ"כ פרש"י י"ג דברים, והוא ע"ד מ"ש במדר' ע"פ שלחך פרדס רמונים כו' דמשמע שם דשמן

למאור ובשמים לקטורת הסמים ולשמן המשחה אינם מן החשבון וכמ"ש בזרע אברהם, והטעם י"ל לפי שכאן לא מנה רק הדברי' השייכים למלאכת המשכן ולכלי המשכן משא"כ שמן למאור ובשמים כו' אינם מכלי המשכן כ"א ע"ד הקרבנות שבמשכן, וכמ"כ י"ל בישתבח דברכות והודאות אינם בחשבון הי"ג דברים א"כ יש כאן י"ג דברים אך להיות כי גילוי י"ג מדה"ר שהם מא"א נמשך ע"י ג"ר כח"ב ע"כ יש בכאן ט"ו לשונות בין בישתבח ובין בוזאת התרומה שהוא בחי' י"ה שמרומז בהן ג"ר קוצו ש"י כ' היו"ד חכ' ה' בינה כידוע.

אזה"ת במדבר ח"א ע' קנג ואילך

טו

עו"ל ע"ד ט"ו שיר המעלות שאמר יעקב במ"ש במד"ר ס"פ ויצא והיינו כדי להמשיך בחי' י"ה שיהי' השם שלם וכן ט"ו שבחים דישתבח וכמ"ש מזה ע"פ את ה' האמרת היום, וזהו ענין תקט"ו תפלות להמשיך בחי' י"ה בהעולמות שהם בבחי' מהלך ת"ק שנה ע"י שנמשכו מהמדות הגדולה והגבורה כו' עד וההוד כי יסוד ומ' הן כללות ה' מדות הנ"ל, וא"כ בחי' י"ה הוא למעלה מבחי' ת"ק, אלא שממשיכים י"ה בהמדות ע"ד הללויה שפי' הללו י"ה כו' ופסוק את ה' האמרת יש בו ט"ו תיבות, ברכת כהנים יש בהם ט"ו תיבות ט"ו ויין דאמת ויציב, ט"ו פעמים בכמה מעלות טובות למקום עלינו הכל שיהי' חיבור י"ה בו"ה הפך מה שאין השם שלם כי יד על כס י"ה וזהו יהא שמי' רבא מברך בלק"ת ע"פ ראה אנכי נותן לפניכם, שירה תפלה ג"כ גימ' תקט"ו ע"ד תקט"ו גם היו"ט פסח וסוכות הם בחמשה עשר לחדש להמשיך בחי' י"ה בו"ה ע"כ נק' מועדי הוי' כמש"ל ר"פ אלה הדברים, שלמה הי' דור הט"ו מאברהם ע"כ קיימא סיהרא באשלמותא, בני כרכים קוראים המגילה בט"ו דווקא.

אזה"ת דברים ע' קטז

טז

ולכן בענין לולי ד' שהי' לנו יאמר נא ישראל נאמ' ט"ו שיר המעלות שע"י שם י"ה זהו המשכת ע"ק בנ"א כו', והנה לולא האמנתי לולא אותיות אלול שאז מארי' יגמדה"ר מבחי' כי אל דעות כו'.

קיצור את ד' האמרת יש ט"ו תיבין בפ' דוגמת ט"ו שיר המעלות שאמר יעקב ולכן כי יעקב בחר לו י"ה, סולו לרוכב בערבות בי"ה שמו, כי בי"ה ה' צור עולמי', ואתחנן ט"ו פ' ת"ק הללו י"ה ופי' לולי ה' כו' יאמר נא ישראל כו', וע' בזהר בשלח דנ"ז ע"פ עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה שהישועה נמשך מש' י"ה לפי שהוא בחי' תרדל"מ.

אזה"ת דברים ע' תתרנז

יז

עו"ל ע"ד ט"ו שיר המעלות שאמר יעקב (כמבואר במד"ר פ' ויצא) והיינו כדי להמשיך בחי' י"ה שיהי' השם שלם וכן ט"ו שבחים דישתבח, וזהו"ע תקט"ו תפלות להמשיך בחי' י"ה בהעולמות שהם בחי' מהלך ת"ק שנה ע"י שנמשכו מהמדות הגדולה והגבורה עד וההוד כי יסוד ומל' הן כללות ה' מדות הנ"ל, וא"כ בחי' י"ה הוא למעלה מבחי' ת"ק אלא שממשיכי' י"ה בהמדות ע"ד הללו"י שפי' הללו י"ה ופסוק את הוי' האמרת היום יש בו ט"ו תיבות, ברכת כהנים יש בהם ט"ו תיבות, ט"ו ווי"ן דאמוי"צ, ט"ו פעמים בכמה מעלות טובות למקום עלינו הכל שיהי' חיבור י"ה בו"ה הפך מה שאין השם שלם כי יד על כס י"ה, וזהו יהא שמיה רבא מברך שיגדל בחי' שם י"ה ולכן שירה תפלה ג"כ גימט' תקט"ו גם היו"ט פסח וסוכות הם בחמשה עשר לחדש להמשיך בחי' י"ה בו"ה וע"כ נק' מועדי ה' וכן שלמה הי' דור הט"ו מאברהם ע"כ קיימא סיהרא באשלמותא, בני כרכים קוראין את המגילה בט"ו דוקא כו', ולפי פי' זה בחי' י"ה הוא המשכה גבוה יותר מבחי' ת"ק אבל לפי פי' הראשון הוא להיפך שת"ק הוא בחי' ה"ח דא"א ומה' הוא שצריך להמשיך אח"כ בבחי' י"ה חו"ב וכמ"ש סולו לרוכב בערבות ב"ה שמו שעיקר המכוון צ"ל לרוכב בערבות שהוא בחי' כתר רק ב"ה שמו שהולך עד י"ה כו', וזהו ט"ו אמה בקלעים לכתף וכן לכתף השנית שכ' כתף ב"פ ת"ק הנ"ל נר דנשמה ונר מצוה ואור התו' מר דרור ת"ק כו'.

אוה"ת דברים ב'קצו

יח

אך מה שנק' זה שירה ומה ענין עומק החכמה לשירה (הג"ה אפ"ל שירה גימט' תפלה בפ' ואתחנן שהוא תקט"ו ועץ חיים מהלך ת"ק שנה וט"ו הוא בחי' י"ה כענין ט"ו שיר המעלות, ובפרדס ערך שיר כתב פי' הרשב"י ע"ד ע"ה בתיקונים כי שיר הוא בחכ' כו' עכ"ל ואפ"ל ע"ד שיר י"ה היינו נקודא בהיכלה ועמ"ש בתו"א סד"ה אשירה להוי' כי ענין שירה כו' להיות גילוי בחי' הוי' ואור א"ס ב"ה, עכ"ה) ובלק"ה בד"ה שיר השירים רפ"ג כי ענין שיר זהו ענין ההתכללות ברצוא ושוב ולמעלה הוא בחי' מטי ולא מטי עכ"ל וזהו כמ"ש במ"א דבחי' והחיות רצוא ושוב מתפרש ג"כ בהחיות הנמשך מאוא"ס שהוא בבחי' רצוא ושוב כי א"א שיהי' ההמשכה מאוא"ס אלא ע"י צמצום ואח"כ התפשטות והמשכה וכמ"ש ג"כ בד"ה רני ושמחי דרוש הראשון בפי' כל הנשמה תהלל י"ה ואפ"ל זהו ענין שירה שיר י"ה כו' יו"ד צמצום ה' התפשטות וז"ש שהשירה זהו להיות גילוי הוי' מאור א"ס היינו ע"י י"ה צמצום והתפשטות והנה שירו קרי זהו ג"כ ו' המשכה וגם עץ החיים מהלך ת"ק שנה זהו ג"כ המשכה כו' ואות ה' דשירה רומז ג"כ לה' תתאה לכן י"ל בחי' שירה כתי' ושירו קרי זהו המשכת שם הוי' מאור א"ס כו', ובסידור בד"ה

שוש אשיש ותגל העקרה פי' שירה זהו הטעם שעל האותיות שזהו המשכה מעצמות אור א"ס לצאת ההעלם של אור א"ס לידי גילוי.

קיצור. ענין שירה זהו ע"י והחיות רצוא ושוב וזהו י"ה צמצום והתפשטות וכן שירו קרי ו' המשכה שירה כתי' ה' תתאה ועד"ז הוא ענין נר הוי' נשמת אדם נמצא פי' שירה הוא שיהי' נמשך מאוא"ס להיות שם הוי' וא"כ ובלילה שירה עמי זהו להמשיך גילוי שם הוי' והיינו ע"י רצוא ושוב שבנשמה נשמת אדם כמ"ש בד"ה רני ושמחי דרוש הראשון וזהו דשירה זהו ענין שעשועים יום לפי שארז"ל שהן אלפים שנה שקדמה תורה והן אאלפך חכמה אאלפך בינה שהוא בחי' י"ה).

אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתקמב

יט

ועמ"ש מענין חכמות בחוץ תרונה בתו"א פ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת, ופי' תרונה לפי שכל העליות הוא ע"י השיר כנודע מענין יוצאין בשיר כו' וזהו"ע שיר המעלות ל' עליי' הוא ע"י השיר ולכן יש ט"ו שיר המעלות שהיו אומרים בעת שהיו מביאים מים מן המעיין לנסך ע"ג המזבח כו' שהוא ע"ד עליות מים תחתוני' לשרשן ומקורן כו' שזהו ע"י השיר.

אוה"ת שה"ש ח"א ע' יג

כ

אמת ויציב. כ' הרד"א ותמצא כאן ט"ו תיבות כל א' שתתלת בו"ו כנגד ט"ו שיר המעלות שאמר דוד כו'. והענין כמבואר בזהר פ' תולדות דקמ"ב סע"ב בענין שיר המעלות וז"ל כמה שירות ותשבחות אמר דוד מלכא קמי קוב"ה וכולא בגין לאתקנא דרגי' כו' כמד"א ויעש דוד שם עכ"ל וכ"ה ג"כ בפ' לך לך פ"ז א' ע"פ שיר למעלות כו' אשא עיני אל ההרים כו' לסלקא דרגי' לאתעטרא לעילא כו' ואפשר דלכך הם ט"ו שיר המעלות היינו נגד בחי' י"ה שהם נק' ממעמקים וכמ"ש בזהר ויחי דרכ"ט סע"א ובזהר בשלח דס"ג ע"פ שיר המעלות ממעמקים קראתיך כו' ועד"ז פי' בלקו"ת גבי ט"ו אמה קלעים לכתף שהוא בחי' י"ה כו' ולכן יו"ט דפסח ודסוכות הוא ג"כ בט"ו לחדש ועי' בזהר פ' אמור דק"ב ב'. והנה כמ"כ באמוי"צ כו' הדבר הזה דבחי' הדבר היינו בחי' מל' דאצי' דרגא דדוד ועז"נ גבורי כח עושי דברו דמתקנים להאי דבר (בזהר פ' בלק דקצ"א א') ולכן זהו ג"כ ע"י ט"ו תיבות שכנגד ט"ו שיר המעלות הנ"ל כדי להמשיך מבחי' י"ה בחי' ממעמקים. ומה שכולם מתחילין בו"ו"ן זהו עדמ"ש בזהר ר"פ מקץ דקצ"ג ב' ועל דא וא"ו אתזן מן ה' עילאה. ה' תתאה אתזנת מן וא"ו. נמצא ההמשכה מבחי' י"ה לבחי' מל'

הוא ע"י הוא"ו כו' וכמ"ש בביאור ע"פ ונקדשתי בתוך בניי שע"י מס"נ באחד בק"ש עולה הוא"ו שהוא בחי' ת"ת דז"א דאצי' לקבל מיחוד או"א שהוא המשכת או"ח מאוא"ס ולכן אחר קש' באמוי"צ ממשיכים בחי' המשכה זו ע"י הווי"ן למל'. ועמ"ש בפ' ויחי בד"ה יהוד"ה אתה כו' דאמוי"צ היא בחי' לוי הפעם ילוה כו' ועמ"ש מענין לוי בביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון כו'. והרמ"ז בזהר פ' מקץ שם פי' כי מל' עיקרה ד' שהיא כנגד ד' מדות תחתונות דז"א וכשמקבלת ממנו אז היא ה'. ועי' ברע"מ פ' תשא דקפ"ז ב' בענין מחצית השקל ודא וא"ו ממוצע בין שני ההי"ן כו'. ועי' בזהר ר"פ תרומה קכ"ו ב' ע"פ מי זאת רזא דתרין עלמין מתחברין כחדא כו' ע"י דיעקב שלימא כו' ויעקב הוא בחי' וא"ו כו'. ועי' בזהר פ' פקודי רכ"א ב' ע"פ והי' ביום ההוא שרש ישי כו' עד דאקשר לי' משה לעילא דכתי' פקודי המשכן משכן העדות. ומבאר במאמר זה דט"ו תיבות אלו' הן נגד ט"ו שיר המעלות.

אוה"ת סידור תפילה ע' קעו

כ"ק אדמו"ר מהר"ש

כא

והנה עד"ז בעבודה בענין רבות מחשבות דנה"ב הטורדים את נה"א הנה אחר הברור ותרום התיבה כו' זהו ענין ט"ו ווי"ן דאמת ויציב שהם נגד ט"ו שיר המעלות ט"ו שבחים דישתבח שהם המשכת בחי' י"ה לבחי' הנפש אלקית וכענין שלהבת יה הנז' לעיל.

לקו"ת לג' פרשיות ע' 100

כב

ועמ"ש מענין חכמות בחוץ תרונה בתו"א פ' יתרו בד"ה זכור את יום השבת, ופי' תרונה לפי שכל העליות הוא ע"י השיר כנודע מענין יוצאין בשיר כו', וזהו ענין שיר המעלות לשון עליי' הוא ע"י השיר ולכן יש ט"ו שיר המעלות שהיו אומרים בעת שהיו מביאים מים מן המעיין לנסך ע"ג המזבח כו' שהוא ע"ד עליות מים תחתונים לשרשן ומקורן כו' שזהו ע"י השיר (ועמ"ש ע"פ כמים הפנים לפני כו', שכמו"כ ניסוך המים הי' להמשיך בחי' כמים הפנים כו', וזהו ושאתם מים בששון) ועמ"ש בד"ה את שבתותי תשמרו בפ' בורא קדושים כו' שיש הרבה בחי' חכמה זו למעלה מזו חכ' דאצי' חכ' סתימאה חכ' דעקודים כו'.

סה"מ תרכ"ז ע' רסט

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב**כג**

וזהו חכמות בחוץ תרונה שהוא בחי' שיר וכל העליות הוא בשיר וכמ"ש כל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר שקאי על עולמות המלאכים וכמו שאמר דוד שיר המעלות שהמעלות הוא בשיר וזהו תרונה והיינו שח"ע כמו שהוא בהתכללות ח"ת נעשה בהם בחי' העלאה דהנה אפי' בחי' ח"ע הוא בחי' חכ' דא"ק כו' וזה יהי' לע"ל ביום שכולו שבת כו'.

סה"מ תרנ"ח ע' רמז

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ**כד**

דהנה ידוע דדרגא דדוד הוא בחינת מל', ומעלות דוד הוא עליית המל', ושיר המעלות, כי כל עלי' ועלי' הוא ע"י שיר וזמרה, דשיר פירושו עיגול, כמאמר (שבת פ"ה משנה א') וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכים בשיר, וכן בענין הזמרה הרי השיר מעורר ומגלה כל הכחות כאחד, וזהו שיר המעלות דכל עלי' הוא ע"י שיר וזמרה, והיינו דעליית המל' הוא ע"י שבת אחים, שהוא קירוב והתאחדות הנשמות השייכים זל"ז.

ד"ה שיר המעלות תרצ"ב

כ"ק הרה"ג והרה"ח וכו' המקובל מוהר"ר לוי יצחק**כה**

הנה שיר הוא מצד הגבורות והוא העלאה מלמטה למעלה, כמו הלויים שהם בחי' גבורות שהיו משוררים (הש"ר"ן גי' ב"פ מנצפ"ך ע"ה) הוא העלאת הגבורות במל' מלמטה למעלה דרך קו האמצעי שלה. היינו שעולים הגבורות מיסודה לתפארתה ומתפארתה לדעתה ומדעתה לכתרה, שעיי"ז נגדלים תפארתה דעתה וכתרה בהג' חצאי כ"ד שמגוף הת"ת דז"א, ונכנס הרביעי האחרון דחצוי שלישי אור דת"ת בכתר מל', זהו שמשבחת למלכא עלאה הוא לת"ת דז"ט בכדי שיתגדלו תפארתה דעתה וכתרה בהג' חצאי כ"ד דת"ת ויכנס בכתרה הרביעי דחצוי שלישי אור דת"ת.

לקלו"י הערות לזהר ח"ב ע' שכד ואילך

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

כו

להעיר, שבחלוקה דק"ג מזמורי תהלים לט"ו* פעמים עשר (כידוע שבזמנים ומצבים מסויימים היו מוסיפים באמירת עשרה מזמורי תהלים**) שייך מזמור פ"ט לעשר המזמורים שהתחלתם במזמור פ"א (וסיומם במזמור צ') – אותיות "אף" אבל בסדר הפוך, שמורה על הפיכת ה"אף" לגריעותא ל"אף" למעליותא*** (פ"א ר"ת פלאות אראנו****, שעיקר ההדגשה הוא על הגילוי לעיני בשר – "אראנו" – בטוב הנראה והנגלה).

סה"ש תנש"א ח"א ע' 214

(* ואולי י"ל כנגד ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים.
 (** לא רק במצב של מיצר, רחמנא ליצלן, ולא תקום כו', אלא (גם וב)עיקר בתור נתינת שבח והודאה להקב"ה.
 (***) ואולי י"ל ולהעיר, שבמזמור פ"ט מופיעה תיבת "אף" ה' פעמים, דיש לומר שרומז על הפיכת ה"אף" דגלות פרעה (שורש כל הגליות), "חמישית לפרעה" (פרשתנו מז, כד" דלעו"ז, ל"אף" דקדושה (ראה לקו"ת שה"ש כד, ריש ע' ד. ועוד) "חמישית לפרעה" דקדושה, ד"אתפריע ואתגליין מיני' כל נהורין" (חז"א רי, א).
 (****) כהר"ת דהשנה – היתנש"א – "הי' תאה שנת נפלאות אראנו".

כז

עפ"ז יש לבאר גם המשך דברי המדרש – "ומה הי' אומר (כל כ' שנה שלא שכב בביתו של לבן), ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים .. שיר המעלות לדוד לולי ה' שהי' לנו יאמר נא ישראל², ישראל סבא":

לכאורה אינה מובנת שאלת המדרש "ומה הי' אומר" (מה עשה יעקב בלילות שלא שכב בבית לבן) – הרי הי' עסוק בשמירת צאן לבן?

אלא – כאמור – שבשביל שמירת צאן לבן בודאי לא הי' יעקב מוסר נפשו שלא לשכב כל כ' שנה, כי אם, בשביל בירור ניצוצות הקדושה שבבית לבן.

ועל זה שואל המדרש "מה הי' אומר" – באיזה כח פעל יעקב את עבודת הברורים, שלא זו בלבד שהענינים התחתונים של לבן הארמי לא פעלו ירידה אצלו, אלא אדרבה, שהעלה אותם לקדושה?

והמענה לזה – "ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים .. לולי ה' שהי' לנו גו" –

(1) ב"ר פרשתנו פצ"ג, ו.

(2) שם, ז.

בכחו של הקב"ה, כולל גם "שיר המעלות גו' מאין יבוא עזרי"³, שהרגיש שבכחות עצמו ("מיט אייגענע כחות") אי אפשר לפעול מאומה, ורק "מאין" – שמורה על ביטולו לגמרי – "יבוא עזרי"⁴, "עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ"⁵, שנמשך לו העזר של הקב"ה בעבודת הבירורים, שמגלה בעבודתו שהקב"ה הוא בעה"ב לא רק בעניני שמים, אלא גם בעניני ארץ, בענינים התחתונים של חרן ("חרון אף של מקום בעולם"⁶), בעולמו של לבן הארמי.

ז. והנתינת-כח לכל זה – הנהגתו "כל י"ד שנה שהי' טמון בבית עבר" ש"לא שכב" מפני שהי' עוסק בתורה:

במשך י"ד שנה שהי' טמון בבית עבר שהוקדשו ללימוד התורה יומם ולילה עד ש"לא שכב" – פעל יעקב בעצמו שכל מציאותו וכל עניניו, גם עניניו הגשמיים, יהיו חדורים בקדושה ואלקות, עד שנעשה מרכבה לאלקות, כמארז"ל⁷ "האבות הן הן המרכבה", וכמבואר בתניא⁸ ש"כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים מעניני עוה"ז, ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון לבדו כל ימיהם".

ובכח זה הי' יכול לצאת לעבוד עבודתו כל כ' שנה שהי' בבית לבן בבירור עניני העולם – שגם בהיותו בבית לבן "הי' אומר ט"ו שיר המעלות", "מאין יבוא עזרי", "עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ", כאמור, להחדיר אלקות גם בעניני העולם.

ש"פ וישב תשי"א⁹

(3) פרשתנו מד, לב ובפרש"י.

(4) ראה תו"א פרשתנו מד, א. ושם ר"פ ויחי. ובכ"מ.

(5) בהבא לקמן – ראה "פתח דבר" ל"מאמר" שי"ל "בקשר עם סיום אמירת קדיש" (סה"מ תשי"א ע' 158). וש"נ.

(6) ראה גם שיחת ט' טבת.

(7) שער הכוונות ענין הקדיש. פע"ח שער הקדשים. סידור האריז"ל לפני עלינו. הובא בשירי ברכה יו"ד סו"ס שעו.

(8) ברכות ומו"ק בסופן (נת' בלקו"ש חי"ד ע' 173 ואילך).

(9) הנחה בלתי מוגה.

כח

הביאור בנוגע לכללות הענין ד"שיר המעלות":

"מעלות" פירושו – מדרגות שעל ידם עולים למקום גבוה יותר. וכמובן בפשטות שכאשר התורה מציבה מדרגות "מעלות" עבור האדם, הרי בודאי שהכוונה בזה – היא שעל ידם יתעלה האדם למקום גבוה יותר (ולא להיפך ח"ו).

זאת אומרת: נוסף לזה שהעבודה ע"ד הרגיל היא באופן ד"אדם ישר הולך", היינו, שאינו נשאר במעמדו ומצבו הקודם, אלא מוסיף בעבודתו כו' – ישנו ענין מיוחד של עלי' ב"מעלות", שזוהי עלי' נעלית ביותר. וזהו הענין ד"שיר המעלות".

והדיוק בזה – הוא "שיר המעלות", היינו, שהעלי' ב"מעלות" צריכה להיות באופן של "שיר", המורה על ענין השמחה.

זאת אומרת: אע"פ שהעלי' ב"מעלות" היא עבודה קשה ביותר, מאחר שמדובר אודות עלי' מיוחדת במינה – עלי' ב"מעלות",

[ובפרט ע"פ הפתגם הידוע דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שאצל חסידים אין דבר הנעשה בדרך ממילא, אלא כל ענין צריך להיות ע"י עבודה ויגיעה דוקא.

[ודוקא ע"י עבודתו נעשה הדבר "קב שלו" ויתירה מזו: עי"ז הוא מקבל גם את כל הט' קבין, היינו שכולם נעשים "שלו"]

וכדיוק הלשון "מעשינו ועבודתנו": "עבודתנו" – מלשון עיבוד עורות, היינו, לא רק ענין של עבודה סתם, אלא עבודה קשה ביותר – עיבוד עורות ו"מעשינו" מלשון "מעשין על הצדקה" היינו עבודה באופן של אתכפיא],

אעפ"כ, הרי זה באופן ד"שיר המעלות" – באופן של שמחה דוקא, וע"ד האמור לעיל ס"ז בפ"י "זה יתנו", שהנתינה צריכה להיות באופן ד"כל הנותן בעין יפה נותן".

זאת אומרת: נוסף על זה שכל ספר התהלים ענינו שירה וזמרה [ועד שדוד המלך נקרא בשם "נעים זמירות ישראל", ע"ש ספר התהלים שלון] – ישנו ענין מיוחד ב"שיר המעלות", שמזה מובן גודל העילוי בענין השמחה הקשורה עם העבודה דעלי' ב"מעלות".

ב. אבל לכאורה, יכול יהודי ולטעון: לשם מה עליו להתייגע שעבודתו תהי' באופן של עלי' ב"מעלות" – די לו באופן העבודה ד"אדם ישר הולך"!!

דהנה נשמתו של כאו"א מישראל היא חצובה מתחת כסא הכבוד, ולמעלה מזה – כמאמר כל נשמתא ונשמתא הוה קיימא בדיוקנאה קמי מלכא קדישא, וכפי שאומר כאו"א מישראל "נשמה שנתת בי טהורה היא", וכמובן גודל העילוי ד"טהורה היא" לכל א' שמבין פי' המילות, ובפרט ע"פ המבואר בכ"מ שהלשון "טהורה היא" מורה על היות הנשמה מבחי' טהירו (לא רק טהירו תתאה, אלא טהירו) עילאה! – ועפ"ז מובן גודל מעלת הנשמה אפילו קודם ירידתה למטה.

ובפרט לאחר ירידתה למטה – שע"י עבודתה למטה נעשית בבחי' "מהלכים", וכמ"ש "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", היינו, שקודם ירידת הנשמה למטה (בהיותה בבחי' "בנות ירושלים", "בת ציון") הרי היא בבחי' עמידה ("עומדים"), וע"י כללות עבודתה בירידתה למטה, נעשית בבחי' מהלך ("מהלכים") – שזוהי כללות העבודה ד"אדם ישר הולך".

וא"כ – טוען הוא – לשם מה דורשים ממנו להתייגע באופן העבודה דעלי' ב"מעלות" – די לו בכל הדרגות והעילויים האמורים לעיל!

ובפרט כאשר אומרים לו שעבודה זו היא עבודה קשה ביותר (כאמור לעיל) – וא"כ, לשם מה צריך הוא להתייגע בעבודה קשה כזו, הרי בלא"ה נמצא הוא במעמד ומצב נעלה ביותר!?

ועל זה אומרים לו שכללות העבודה באופן ד"שיר המעלות" היא עבודתו של יעקב אבינו, "בחיר שבאבות", כדלקמן, ולכן נדרשת עבודה זו מכא"א מישראל.

ג. והביאור בזה:

איתא במדרש (ב"ר פס"ח, יא) "כל כ' שנה שעמד (יעקב) בביתו של לבן . . . מה הי' אומר . . . ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמי', שיר המעלות לדוד לולי ה' שהי' לנו יאמר נא, ישראל, "ישראל סבא" (יעקב אבינו).

דהנה, עבודתו של יעקב אבינו בבית לבן היתה עבודה קשה ביותר, וכמ"ש (ויצא לא, מ) "ביום אכלני חורב וקרח כלילה ותדד שנתי מעיני" – ואעפ"כ, היתה עבודתו באופן ד"שיר המעלות" באופן של שמחה מצד גודל העילוי שבעבודה זו – שע"י הרי הוא עולה ב"מעלות" שזוהי עלי' גדולה ונפלאה ביותר.

וזוהי ההוראה לכא"א מישראל – שעבודתו צריכה להיות בדוגמת יעקב אבינו, "בחיר שבאבות", היינו, שאינו מסתפק בעבודה באופן של הליכה, אלא עבודתו היא באופן של עלי' ב"מעלות" – באופן ד"שיר המעלות".

ד. והביאור בזה – בהקדים:

בנוגע למאמר המדרש הנ"ל – "כל כ' שנה שעמד (יעקב) בבית לבן . . . מה הי' אומר . . . ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים" – צריך להבין:

מהי שאלת המדרש "מה הי' אומר" – היינו, במה הי' עוסק יעקב אבינו מובן ופשוט שעבודתו היתה באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים", כפי שמצווה כא"א מישראל, ועאכו"כ כאשר מדובר אודות יעקב אבינו, "בחיר שבאבות", ש"האבות הן הן המרכבה" וכמבואר בתניא (פכ"ג) ש"כל אבריהם כולם היו קדושים ומובדלים

מעניני עוה"ז, ולא נעשו מרכבה רק לרצון העליון כל ימיהם" – וא"כ, מהי שאלת המדרש "מה הי' אומר"!!

ונתבאר בזה (קונטרס כ"ף מרחשון תש"מ סכ"ז ואילך. לקו"ש ויצא ש.ז.) שהדיוק הוא בנוגע ל"כל כ' שנה שעמד בבית לבן", היינו, בהיותו ב"חרון", "חרון אף של מקום", ובעת עסקו בעניני העולם, "צאן לבן" – "מה הי' אומר" בהיותו במעמד ומצב הנ"ל, היינו, כיצד הצליח לעבוד עבודתו באופן המתאים בהיותו בבית לבן?! – והתשובה לדבר היא "ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים" כמבואר שם בארוכה.

ומזה מובן שכללות עבודתו של יעקב אבינו באמירת "שיר המעלות" – קשורה עם עבודתו "בבית לבן" דוקא, היינו, לא רק בעת היותו ב"חרון" סתם (קודם שהתחיל לעבוד "בבית לבן"), אלא בעת עבודתו "בבית לבן" – דוקא אז היתה עבודתו באופן ד"שיר המעלות".

ה. ביאור הדברים:

עבודתו של יעקב אבינו היתה באופן ד"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", היינו, שלכתחילה הי' יעקב אבינו בארץ ישראל (עם כל העילויים שבדבר), ובא"י גופא – ב"באר שבע", דקאי על העבודה דשבעת המדות כפי שהם בתכלית השלימות, כמבואר בכ"מ. ומשם הלך יעקב "חרנה" "חרון אף של מקום", ובחרן גופא הי' "בבית לבן", ועסק בעניני העולם – "צאן לבן", "שור וחמור צאן ועבד ושפחה", שהעבודה וההתעסקות בענינים אלו הם בבחי' ירידה לגבי מעמדו ומצבו של יעקב אבינו.

וכמודגש בטענת לבן ליעקב "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני וכל אשר אתה רואה לי הוא" (וכטענת בני לבן "מאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה") – ומאחר שטענה זו מובאת ב"תורת אמת" ולא מצינו שיעקב אבינו ענה ללבן וביטל את טענתו, מובן שטענה זו היא טענה אמיתית – וטעם הדבר, מאחר שכללות הענין דהתעסקות בעניני העולם אין זה ענינו של יעקב אבינו, אלא ענינו של לבן (כמבואר בדרושי חסידות).

דהנה, ענינו של יעקב אבינו – הוא "יושב אהלים", היינו לימוד התורה, וכן עבודת התפלה – כדי להעלות את לימוד התורה. ולכן אין לו שייכות כלל לעניני העולם – "צאן לבן", ולכן אומר לבן ש"הצאן צאני".

ויתירה מזו: מצד עצמו אין לו שייכות אפילו לענין של בנים וכנות – בדוגמת בן עזאי שלא נשא אשה לפי שנפשו חשקה בתורה, ולכן אומר לבן "הבנות בנותי והבנים בני".

[ובדוגמת אופן עבודתו של רשב"י בעת שהותו במערה – שאז לא הי' שייך כלל לעניני העולם, כי כל ענינו הי' אך ורק לימוד התורה, ומזמן לזמן – גם עבודת התפלה (כדמשמע בכ"מ), ואין לו שייכות כלל לעניני העולם, כולל – בנים ובנות.

ואף שר' אלעזר בנו הי' יחד עמו – הרי גם ר' אלעזר הי' באותו מעמד ומצב כמו רשב"י, היינו, ששניהם היו מנותקים לגמרי מכל עניני העולם מאחר שהיו ב"מערה" – זוהי "מערה" ולא "עולם"!].

ואעפ"כ, בהיותו בבית לבן היתה עבודתו של יעקב בצאן לבן – ענינים כאלו שמצד עצמו אין לו שייכות אליהם, ועבודתו היתה להפוך ענינים אלו לקדושה.

והנה, אע"פ שעבודת יעקב בבית לבן היתה בעניני העולם (עניני לבן) ענינים שאינם שייכים ליעקב מצד עצמו – אעפ"כ היתה עבודתו בכל כחו, כמ"ש "ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני" – ואין מקרא יוצא מידי פשוטו.

ובפרט ע"פ הפס"ד (בשו"ע חו"מ מו"ס שלזו. שו"ע אדה"ז הל' שאלה ושכירות ס"כ) בנוגע לאופן עבודתו של פועל ושכיר – "וכן חייב לעבוד בכל כחו שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכ", ומאחר שלמדים מזה הלכה בנוגע למעשה בפועל, מובן, שהמדובר אודות עבודתו של יעקב אבינו בענינים גשמיים כפשוטם.

זאת אומרת: מבלי הבט על זה שמדובר אודות עניני העולם (שאינם שייכים ליעקב אבינו מצד עצמו) – היתה עבודתו בכל כחו, עד ש"ותדד שנתי מעיני", באופן הקשור עם צער הגוף (ראה שו"ע אדה"ז הל' נזקי גוף ונפש ס"ד בקו"א), וזאת – למרות שמדובר אודות גופו של יעקב אבינו שהי' מרכבה לאלקות!.

ו. וזוהי עבודתו של יעקב אבינו בבית לבן (בעניני העולם כו') – להפוך את עניני לבן לקדושה, והכח לזה הוא – מפני היותו מרכבה לאלקות.

ומאחר שעבודת יעקב היא להפוך לקדושה את עניני לבן, היינו, שהפיכתם לקדושה היא תוך כדי היותם עניני לבן, לכן, גם לאחרי הפיכתם לקדושה אומר לבן "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני גו'" – כי גם לאחרי הפיכתם לקדושה נראים בחיצוניותם עניני לבן.

ובדוגמת המבואר במדרז"ל בנוגע לעבודת הבעלי תשובה [שמעלתם גדולה ממעלת הצדיקים, ועד שבמקום שבע"ת עומדין צדיקים גמורים אין יכולין לעמוד שם] באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא – ש"אותן מצעות שהציעה לו באיסור הציעה לו בהיתר" (מנחות מד, א), זאת אומרת, שגם לאחרי הענין דאתהפכא חשוכא לנהורא, הרי כאשר מסתכלים בחיצוניות, נראה שאלו "אותן מצעות".

ועד"ז מוכן בנוגע לטענת לבן "הבנות בנותי גו".

ויש להאריך בזה, ואכ"מ.

ו. והנה, אע"פ שעבודת יעקב בבית לבן בעניני העולם היא ירידה (לכאורה) לגבי מדרגתו של יעקב – דוקא אז היתה עבודתו באופן ד"שיר המעלות", כי דוקא ע"י ירידה זו יכול להגיע לתכלית העילוי דהפיכת עניני לבן לקדושה – אתהפכא חשוכא לנהורא, שבזה ישנו עילוי גדול ביותר העילוי ד"מעלות".

ולכן, למרות היות יעקב אבינו בחרן, בבית לבן, והתעסקותו בעניני העולם כו', הקים את כל בית ישראל באופן ד"מטתו שלימה", היינו, לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ולא כיצחק שיצא ממנו עשו, אלא באופן דמטתו שלימה, ולא יתכן שיהי' אצלו מציאות דיצא ממנו כו'.

וזהו כללות הענין ד"שיר המעלות" – היינו עם היות שעבודת יעקב בבית לבן היא עבודה קשה ביותר, ובאופן של ירידה כו', אעפ"כ, דוקא ע"ז מגיעים לעילוי נעלה יותר, באופן של "מעלות".

וכמבואר בדרושי חסידות שלאחרי העבודה בבית לבן הי' יעקב אבינו מוכן לקיום היעוד "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", כי עבודתו היתה כבר בתכלית השלימות – אלא שעשו לא הי' מוכן עדיין לכך, או לפי ש"הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי גו", אבל יעקב מצידו הגיע לתכלית השלימות בעבודתו.

ולכן מודגש בזה הענין ד"שיר המעלות" – באופן של שמחה, מצד גודל העילוי שנפעל ע"י עבודה זו.

ז. והנה, ע"פ האמור לעיל שבעבודת יעקב אבינו מודגש הענין ד"טוב לשמים וטוב לבריות" – מוכן פרט נוסף בנוגע לכללות הענין ד"שיר המעלות", באופן של שמחה דוקא:

מאחר שהעבודה וההתעסקות בעניני העולם היא בדוגמת הענין ד"טוב לבריות" מוכן שעבודה זו צריכה להיות מתוך שמחה ("שיר") – וכפי שרואים במוחש במנהגי מדינה זו, שכאשר רוצים לפעול על הזולת ענין מסויים, צריכים להראות לו פנים מחייכות, ואז ישנם סיכויים (בדרך הטבע) שיצליחו לפעול עליו, משא"כ כאשר מראים לו פנים זועפות, או אפילו פנים קרירות כו'.

וכל זה מודגש במיוחד בנוגע לענין ד"טוב לבריות" – דהנה, כאשר מדברים עם צדיק שאינו גמור, או אפילו עם בינוני [ש"לא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם וכו" – כמבואר בתניא (פי"ב) גודל העילוי דמדרגת הבינוני] – לא מודגש

כל כך הצורך לדבר עמו בפנים מחייכות כו'; אבל כאשר צריכים לדבר עם יהודי הנמצא במעמד ומצב ד"גמור" בכיוון ההפכי – הנה רק כאשר מדברים עמו בפנים שמחות (באופן של "שיר" – מתוך שמחה) ישנם סיכויים לפעול עליו. .

ה. וע"י כללות העבודה הקשורה עם "ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים" – נזכה בקרוב ממש לראות בעיני בשר את ה"מעלות" שבבית המקדש, כמבואר במשנה (סוכה נא, ב) "חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבתהלים, שעליהן ליום עומדין בכלי שיר ואומרים שירה",

[והרמז בזה בנוגע לעבודת האדם – שהעלי' ב"מעלות" אינה באופן שקופץ בבת אחת על גבי כל ה"מעלות", אלא הוא עולה בכל ה"חמש עשרה מעלות" – מדרגא לדרגא, ועד"ז מובן בנוגע למעלות ההיכל כו].

הן בנוגע לכהנים שיעבדו בבית המקדש, ועד"ז בנוגע ללויים שיעמדו בכלי שיר ויאמרו שירה, והן בנוגע לשאר בני"י שיראו את הכהנים בעבודתם ואת הלויים בדוכנם, ולמרות ששאר כל בני"י אינם עומדים שם – הרי במקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא.

ואז יהי' מעמדם ומצבם של בני"י בתכלית השלימות – "שלימות העם" ביחד עם "שלימות התורה" – "שלימות הארץ" ובית המקדש בשלימותו, וכל העולם כולו יהי' בתכלית השלימות – כמ"ש "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד" כשם שאני נכתב כך אני נקרא בגלוי בכל העולם כולו,

בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

משיחת ש"פ משפטים תשמ"ב¹

(1) הנחה בלתי מוגה.

כט

בהתחלת השיעור תהלים דיום כ"ז בחודש נאמר: "שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני", היינו, כאשר יהודי מרגיש שהוא נמצא בצרה ח"ו, אסור לו ליפול ברוחו ולא לפחד כלל, כי הקב"ה (המפקד העליון) נמצא יחד עמו, ולכן בודאי ש"קראתי ויענני", היינו, שהקב"ה ימלא את בקשתו.

ולא זו בלבד שהקב"ה ימלא את יקשתו ויבטל את הצרה, אלא אדרבה: ה"צרה" עצמה תתהפך ל"צהר" (כתורת הבעש"ט הידועה שמ"צרה" נעשה "צהר"), היינו,

שחושך הגלות ("צרה" – "בצרתה") נהפך לאור, עי"ז שגם בזמן הגלות חדורים בני"ב תורה אור".

וגודל הוודאות בענין ד"קראתי ויענני" היא עד כדי כך – שגם קודם הענין ד"קראתי ויענני" נאמר כבר "שיר המעלות", שבזה ב' פרטים: א' שירה ושבח להקב"ה מתוך שמחה – "שיר", ב' שיר זה גופא הוא באופן של עלי' ממעלה למעלה, בעילוי אחר עילוי – "המעלות", וטעם הדבר – כי גם בעת שנמצא "בצרתה" יודע הוא שענין זה הוא לרגע קטן בלבד, ובודאי שע"י הקריאה להקב"ה ייענה תיכף ומיד – "קראתי ויענני". וע"ד הפתגם הידוע שבעת היציאה למלחמה מנגנים כבר "מארש של נצחון".

ב. עפ"ז מובן שכאשר בני"ב נמצאים בחשכת הגלות (שזוהי ה"צרה" הגדולה ביותר), יודעים הם שזהו לרגע קטן בלבד, והדבר תלוי רק בקריאה להקב"ה, וכאשר "קראתי" – עי"ז ששרים אודות "משיח נאור" ואומרים "כי לישועתך קוינו כל היום", הרי בודאי ש"ויענני", וכפס"ד הרמב"ם: "מיד הן נגאלין".

ומאחר ש"קראתי ויענני" – יוצאים תיכף ומיד לקבל את פני משיח צדקנו, מלך המשיח, וביחד עם מלך המשיח, ומלך מלכי המלכים הקב"ה – יוצאים מהגלות ומהשדה, ובאים לעיר הבירה של הקב"ה – ירושלים עיר הקודש, ושם גופא – לארמון המלוכה – לבית המקדש השלישי, "מקדש אדני-כוננו ידיך".

ושם שמחים – "שיר המעלות" כל בני"ב ביחד עם משיח צדקנו ועם הקב"ה מאחר שנמצאים במעמד ומצב ד"שלימות העם" ובאופן ד"שלימות התורה" (לימוד התורה וקיום המצוות אצל כאו"א מישראל) ו"הם הכירוהו תחלה" – ילדי ישראל ע"י לימוד התורה וקיום המצוות שלהם.

ועי"ז פועלים שלום ובטחון ושלימות בכל ארץ ישראל – "שלימות הארץ", וכן – שלום בכל העולם כולו, שאז יכולים ללמוד תורה ולקיים מצוות מתוך מנוחה.

וכל זה נפעל תיכף ומיד כאשר "קראתי" – היינו שגם כאשר נמצאים בגלות ובחוזן לארץ בטוחים כבר בני"ב בענין ד"קראתי ויענני" שלימות העם, שלימות התורה, ושלימות הארץ.

וכל זה נפעל עי"ז שילדי ישראל (בתוככי כלל ישראל) מתנהגים ע"פ הוראת ה"שופטים" ומיישמים זאת בפועל ע"י ה"שופטים" (כנ"ל ס"ח), ובאופן ד"והשיב לב אבות על בנים" – "על ידי בנים".

ועי"ז נפעל הענין ד"קראתי ויענני" תיכף ומיד – בביאת מלך המשיח,

– בהתאם לשיעור חומש היומי (יום שני פ' שופטים), שבו מדובר אודות הנהגת מלך בישראל, כולל מלך המשיח –

במהרה בימינו ממש

משיחת כ"ז מנ"א תשמ"ב¹

(1) הנחה בלתי מוגה.

ל

אודות הזמן שהי' יעקב בבית לבן – איתא במדרש: "מה הי' אומר ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים הי' אומר, הה"ד לולי ה' שהי' לנו יאמר נא ישראל, ישראל סבא".

וזוהו הקשר המיוחד לשמחת בית השואבה – כפי ששנינו בנוגע לשמחת בית השואבה: "חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבספר תהלים, שעליהם ליום עומדים בכלי שיר ואומרים שירה" (לשמחת בית השואבה)

מעייני הישועה ע' 7¹

(1) משיחת ליל ג' דחג הסוכות תשמ"ו – הנחה בלתי מוגה.

לא

ונוסף לזה, שיעור היומי בתהלים כפי שנחלק לימי החודש (משיעורי חת"ת) – ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים:

"שיר" – הו"ע העלי', ובזה גופא שיר המעלות עילוי לאחרי עילוי כו'.

ובפרטיות יותר: ט"ו שיר המעלות מכוונים כנגד ט"ו מעלות מעזרת נשים לעזרת ישראל. כלומר, נוסף לעילוי ד"הר הבית" (המקדש כולו לא הי' במישור אלא במעלה ההר"), החל משער הר הבית, ונוסף לזה העלי' מן החיל לעזרת נשים (בשתים עשרה מעלות) – ישנם חמש עשרה מעלות מעזרת נשים לעזרת ישראל, כנגד ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, שעליהן ליום עומדין בכלי שיר ואומרים שירה.

וההוראה מזה בשייכות להעבודה דחודש אלול – שגם מי שנמצא במעמד ומצב נעלה ביותר, "בית המקדש" עליו להוסיף ולהתעלות עוד יותר, בעילוי אחר

עילוי, כולל גם שפועל עילוי זה אצל המושפעים כו'.

והוראה נוספת ממספר ט"ו (ט"ו שיר המעלות) – הגימטריא די"ה, שענינו בעבודה – לא רק מעשה בפועל, "הנגלות" אלא גם "הנסתרות לה' אלקינו", דחילו ורחימו דבמוחא ולבא, היינו, שעניני העבודה דחודש אלול נעשים גם מתוך אהבה ויראה, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולה על הזולת.

וכל זה שייך גם בזמן ובמצב דגלות – כדאיתא במדרש שט"ו שיר המעלות אמרם יעקב בהיותו בבית לבן, כמ"ש יאמר נא ישראל, ישראל סבא (ש"נקראת על שמו"), ואדרבה – ירידת הגלות היא צורך עלי', שע"ז באים לט"ו שיר המעלות שאומרים בביהמ"ק השלישי תכלית העילוי.

משיחת ש"פ ראה תשמ"ז¹

(1) הנחה בלתי מוגה.

לב

עלי' אחר עלי' מתוך שמחה

א. ביום כז בחודש אומרים את כל הט"ו "שיר המעלות" יחד (כתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר¹), וזהו עילוי מיוחד שאינו בשאר הימים, מחמת: א) שכל המזמורים פתיחתן שווה. ב) כל הט"ו "שיר המעלות" נאמרים ביום אחד. ומזה מובן, שהעבודה ביום זה צריכה להיות באופן של "שיר המעלות":

"שיר" – הוא ענין השמחה, "המעלות" – הן מדרגות שעל ידם עולים למקום גבוה יותר. והצירוף "שיר המעלות" – מורה שהעלי' ב"מעלות" העבודה היא בשמחה.

כלומר, למרות שהעלי' ב"מעלות" היא עבודה קשה ביותר, כי האדם צריך לעלות למעלות שקודם לכן לא הי' בהם, בכל זאת עבודתו היא בשמחה.

והנה עבודה זו (של "שיר המעלות") היא בנוסף לעבודה הרגילה של הליכה, שכל אדם צריך להיות "ישר הולך"², ו"ילכו מחיל אל חיל"³. שגם אז הוא אינו נשאר במקומו, אלא הולך ומתקדם (כמבואר בחסידות⁴ שע"י ירידת הנשמה ה"טהורה"

(1) נדפס בקובץ מכתבים שבסוף ספר תהלים "אהל יוסף יצחק". וכן ב"תהלות מנחם" ח"א.

(2) ל' הכתוב בקהלת ז, כט.

(3) תהלים פד, ח. וראה "תהלות מנחם" עה"פ.

(4) ראה תו"א וישב ל, א ואילך. ובכ"מ.

למטה, היא מפסיקה להיות בבחינת "עמידה", כמ"ש⁵ "חי הוי' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו", ונעשית ע"י עבודתה בבחינת מהלך, כמ"ש⁶ "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה", אולם יתכן שהליכה זו תהי' עפ"י טבעו ורגילותו בלבד. אבל ע"י העבודה של "המעלות" – האדם מתייגע ומתעלה ממדריגה למדריגה שלא לפי הרגיל.

ב. לכאורה יכול האדם לטעון, למה לי להתייגע ולעבוד באופן של "שיר המעלות", הרי גם העבודה באופן של "אדם ישר הולך" היא כדבעי?

והמענה על זה, מאחר ועבודתו של יעקב אבינו, "בחר שבאבות", היתה באופן של "שיר המעלות" כדלקמן, לכן גם מבניו דורשים עבודה כזו.

ג. כדאיתא במדרש⁷ "כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן . . מה הי' אומר . . ט"ו שיר המעלות שבספר תהלים, מאי טעמי, שיר המעלות לדוד לולי הוי' שהי' לנו יאמר נא ישראל, ישראל סבא".

היינו, שלמרות הקושי בעבודה של יעקב אצל לבן, וכמ"ש⁸ "ביום אכלני חורב וקרח בלילה ותדד שנתי מעיני", היתה עבודתו באופן של "שיר המעלות", שעלה בעילוי אחר עילוי מתוך שמחה¹¹.

ולכן גם מכל אחד ואחד מישראל דורשים שעבודתו תהי' בדוגמת "בחר שבאבות", שלא יסתפק בהליכה רגילה מ"חיל אל חיל", אלא יעלה בעילוי אחר עילוי מתוך שמחה¹².

תהלות מנחם עה"פ

(5) מלכים-א יז, א.

(6) זכרי' ג, ז.

(7) שעה"פ תולדות כז, כה. וראה ג"כ ב"ר פע"ו, א.

(8) ב"ר פס"ח, יא. וראה שם פע"ד, יא.

(9) תהלים קכד, א. וראה "תהלות מנחם" עה"פ.

(10) ויצא לא, מ.

(11) בשיחה כאן נתבאר בהרחבה המדרש הנ"ל, והובא זה לקמן ב"תהלות מנחם" מזמור קכד, א.

(12) משיחת ש"פ משפטים ה'תשמ"ב.

לג

עלי' גם במעמד ומצב נעלה ביותר

יתירה מזו, גם מי שנמצא במעמד ומצב נעלה ביותר – ט"ו מעלות בבית המקדש, עליו להוסיף ולהתעלות עוד יותר בעילוי אחר עילוי, ובכלל זה גם הפעולה על מושפעיו וכו'.

והוראה נוספת ממספר ט"ו (ט"ו שיר המעלות) – גימטרייא י"ה, שמורה על "הנסתרות להוי' אלקינו"², וענינו בעבודת האדם, שלא מספיקה העבודה במעשה בפועל, אלא צריכה להיות העבודה מתוך הנסתרות שבנפשו, שהם "דחילו ורחימו (יראה ואהבה) דמוחא ולבא"³, הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לפעולתו על הזולת⁴.

תהלות מנחם עה"פ

(1) ראה אוה"ת ואתחנן ע' קטז.

(2) נצבים כט, כה.

(3) ראה תקו"ז ת"י (כה, ב). ת"ע (קכט, א). הקדמה לתניא. לקו"ת פקודי ג, ב ואילך. פ' ראה כט, א.

ובכ"מ.

(4) ש"פ ראה ה'תשמ"ז.

לד

עלי' שמחה מתוך הירידה

ולאידך, גם כאשר האדם עושה חשבון בנפשו אם הנהגתו היא כדבעי וכו', ומגלה שיכול להיות איזה חסרון (חטא¹) בעבודתו (מצד בלבול היצר הרע).

הנה עליו לדעת שהקב"ה נותן לו כח לתקן ולהשלים את כל מה שהחסיר בעבודתו, עד לתשלומין באופן של שלימות, ע"י עבודת התשובה, ש"אין לך דבר העומד בפני התשובה"². וכל כך גדלה מעלתו כפי שכתב הרמב"ם³ "אל ידמה אדם בעל תשובה שהוא מרוחק ממעלת הצדיקים, מפני העונות והחטאות שעשה, אין הדבר כן, אלא אהוב ונחמד הוא לפני הבורא, כאילו לא חטא מעולם, ולא עוד אלא ששכרו הרבה, שהרי טעם טעם החטא ופירש ממנו וכבש יצרו". ועדי כדי כך שבעל תשובה "צועק ונענה מיד⁴, שנאמר⁵ והי' טרם יקראו ואני אענה".

וכאשר יהודי (ובכלל זה ילד קטן) מחזיר פניו ושב להקב"ה בכל לבו, ולאח"ז מתחיל לעבוד עבודתו באופן הרגיל הנ"ל – "שיר המעלות", אזי ממלא הקב"ה את כל בקשותיו⁶.

תהלות מנחם עה"פ

(1) ראה לקו"ת מטות פב, א. לקו"ש ח"כ ריש ע' 318. וש"נ.

(2) רמב"ם הל' תשובה ספ"ג. וראה ירושלמי פאה פ"א סה"ב.

(3) שם פ"ז ה"ה.

(4) שם, ה"ז.

(5) ישע"י סה, כד.

(6) משיחת ז"ך אייר (ל"צבאות ה') ה'תשד"מ.

לה

שירת הלויים בעת שמחת בית השואבה

רש"י מפרשי בתחילת המזמור, שהוא המזמור הראשון מט"ו שיר המעלות: "שיאמרו הלויים אותו על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל עד עזרת נשים, ויש כאן ט"ו מזמורים של שיר המעלות". היינו, שמזמורים אלו (לא רק שהלויים אמרו אותם, אלא) מלכתחילה נכתבו כדי שהלויים יאמרו אותם.

ויש בדבריו חידוש גדול, שכן כתוב במשנה² "חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין (בשמחת בית השואבה) . . . והלויים בכינורות ובנבלים ובמצלתיים ובחצוצרות . . . על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבתהלים, שעליהן לויים עומדין בכלי שיר ואומרים שירה".

היינו, שזה שהלויים היו מנגנים בעת עמידתם על חמשה עשרה מעלות העזרה, הי' רק "כנגד חמש עשרה שיר המעלות שבתהלים"³, אבל לא נתפרש מה היו אומרים⁴, ולא מצינו כלל שמפרשי המשנה יבארו מהי הייתה שירת הלויים.

ואילו מפרשי כאן יוצא, שגם שירתם בעת עמידתם על חמש עשרה מעלות, היתה שאמרו את "חמש עשרה שיר המעלות שבתהלים", ושהסיבה (ויסוד הענין) הוא המעלות שבבהמ"ק, וכנגדן (כתוצאה מזה) נאמרו ט"ו שיר המעלות, בכדי שיאמרו אותם שם⁵.

תהלות מנחם עה"פ

(1) כאן. וכן פירש המצור"ד כאן.

(2) סוכה נא, ב.

(3) ראה ראב"ע שכך פירש הפסוק כאן.

(4) וכ"ה במדות פ"ב מ"ה.

(5) משיחת ליל ג' דחה"ס ה'תשמ"ג.

לו

ביטחון ושמחה טרם הקריאה לישועה

א. הפירוש "בצרתה לי" – הוא שכאשר יהודי נמצא בצרה ח"ו, הוא מיד פונה וקורא להקב"ה – "קראתי", כי הקב"ה נמצא עמו ביחד בצרה זו, והקב"ה עונה לו מיד – "ויענני".

(1) מגילה כט, א (בנוגע לכלל ישראל כציבור) "בכל מקום שגלו שכינה עמהן". ובסנהדרין מו, א (בנוגע לכאן"א מישראל) "בשעה שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי"

ולא זו בלבד שהקב"ה עונה לקריאתו, אלא עוד זאת, מבטל את הצרה, ומהפך אותה מ"צרה", שהיא חושך, ל"צהר"², שהיא אור (כתורת הבעש"ט בזה³).

ומצד גודל הוודאות שיש ליהודי בזה, הרי עוד קודם ל"קראתי ויענני", הוא כבר אומר "שיר המעלות", שיש בזה ב' פרטים: א) "שיר" – שבח להקב"ה. ב) "המעלות" – עלי' בעילוי אחר עילוי⁴. וטעם הדבר, כי יהודי יודע שה"צרתה לי" הוא רק ל"רגע קטן" בלבד⁵, וע"י "קראתי" נעשה "ויענני", שהקב"ה עונה לו תיכף ומיד, ולכן כבר עכשיו הוא מלא שמחה וביטחון, וזהו על דרך הפתגם של כ"ק מו"ח אדמו"ר שכבר בעת היציאה למלחמה מנגנים החיילים "מארש של ניצחון".

ב. ענין זה שייך גם לילדים קטנים, שכן גם אצלם יתכן בדקות ענין של "בצרתה לי", כגון, כאשר רואים מסביבם ריבוי אנשים שאינם מבנ"י, וכן שחלק מהם ח"ו אינם מברכים קודם האכילה והשתי' וכו', וזה יכול לגרום לבלבול וכו', והם כילדים יהודים השומרים תורה ומצוות נמצאים במעמד ומצב של "בצרתה לי".

ועל כך בא המענה בפסוק כאן, שכאשר "קראתי" להקב"ה (הנמצא עמם גם בצרה זו), אזי מיד "ויענני", וה"צרה" בטלה, ועוד זאת נהפכת להיות "צהר", גילוי אור גדול.

ג. וכמו כן יש כאן הוראה לכללות בני הנמצאים בגלות, שעליהם לדעת שחשכת הגלות הוא ענין ארעי בלבד, "רגע קטן", ומיד "ברחמים גדולים אקבצך"⁷, והדבר תלוי רק בקריאתם להקב"ה, כי כאשר "קראתי" אזי מיד "ויענני".

ובפרט כאשר ה"קראתי" נעשה מתוך שמחה וטוב לבב, ובנ"י שרים אודות "משיח נאו", ואומרים "כי לישועתך קוינו כל היום"⁸, אזי הקב"ה מושיע אותם. והם יוצאים מהגלות תיכף ומיד לקבל פני משיח צדקנו. ובאים לירושלים עיר הקודש, ושם גופא לבהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו ידך"⁹, במהרה בימינו ממש¹⁰.

תהלות מנחם עה"פ

(2) ל' הפסוק נח ו, טז.

(3) כש"ט אות פז. סה"מ תש"ז ע' 200. ובכ"מ.

(4) נתבאר בהרחבה בשיחת ש"פ משפטים ה'תשמ"ב, הובא ב"תהלות מנחם" עה"פ כאן.

(5) ל' הכתוב ישעי' נד, ז.

(6) סה"מ תש"ט ס"ע 323 ואילך.

(7) ישעי' שם.

(8) נוסח ברכת את צמח דוד שבשמו"ע.

(9) בשלח טו, יז.

(10) משיחה לצבאות ה', ז"ך מנחם אב ה'תשמ"ב.